Zachowania oszczędnościowe Polaków na tle wybranych krajów Unii Europejskiej

Marta Musiał[1]

Streszczenie: Zachowania oszczędnościowe należą do grupy zachowań finansowych, są rezultatem podejmowania decyzji dotyczących poziomu i struktury oszczędności w danym gospodarstwie domowym. W teorii ekonomii zachowania oszczędnościowe rozumiane są jako zachowania, których efektem jest odłożenie konsumpcji na przyszłość. Celem głównym artykułu jest scharakteryzowanie zachowań oszczędnościowych Polaków i porównanie ich z wybranymi krajami Unii Europejskiej. W pierwszej części niniejszego artykułu przytoczone zostaną definicje i wyjaśnienia oszczędzania i zachowań oszczędnościowych proponowane w teoriach ekonomicznych. Następnie autorka postara się odpowiedzieć na pytanie jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływają na zachowania oszczędnościowe w krajach Unii Europejskiej. Na końcu dokonana zostanie analiza zachowań oszczędnościowych w wybranych krajach Unii Europejskiej, w tym Polski.
Słowa kluczowe: finanse osobiste, oszczędności, gospodarstwa domowe.

Wprowadzenie

Oszczędności są kluczową makroekonomiczną zmienną, która jest potencjalnym źródłem inwestycji i wzrostu ekonomicznego. Odgrywają ważną rolę w obiegu pieniądza w gospodarce. Głównym sektorem gospodarki narodowej, który oszczędza są gospodarstwa domowe, dlatego zachowania oszczędnościowe i konsumpcyjne są bardzo ważne z punktu widzenia stabilności finansowej państw. Zatem, rządowe programy antykryzysowe, mające na celu poprawę sytuacji gospodarczej powinny zawierać działania mające na celu stymulowanie zachowań oszczędnościowych. Analiza determinantów kształtujących owe zachowania jest istotna dla podejmowania odpowiednich i efektywnych działań rządowych, zwłaszcza, iż w zależności od pewnych czynników zewnętrznych i wewnętrznych dane gospodarstwa domowe będą inaczej reagowały na te same bodźce. Należy pamiętać, iż brak oszczędności jest głównym powodem niezabezpieczenia finansowego, które powoduje, iż dane gospodarstwo domowe jest bardzo podatne na problemy finansowe. Nawet mały problem może mieć olbrzymi efekt i spowodować poważne konsekwencje, zarówno ekonomiczne, finansowe jak i psychologiczne. W czasach kryzysu finansowego, zapewnienie dostępu do odpowiednich produktów oszczędnościowych poprzez kształtowanie odpowiednich zachowań oszczędnościowych jest istotnym celem do osiągnięcia w celu zapobiegnięcia nadmiernemu zadłużeniu i ograniczaniu wykluczenia finansowego.

Teoretyczne aspekty zachowań oszczędnościowych

Mianem oszczędności określa się w ekonomii część dochodów, która nie zostaje wydana na konsumpcję[2]. Poprzez oszczędzanie natomiast rozumie się powstrzymywanie się człowieka czy gospodarstwa domowego od bieżącej konsumpcji na rzecz jej zwiększenia w przyszłości[3]. Zatem efektem procesu oszczędzania są oszczędności, które można rozumieć szeroko jako wszelkie aktywa (finansowe i niefinansowe) niewykorzystywane w celu zaspokojenia bieżących potrzeb lub wąsko jako wyłącznie aktywa finansowe[4]. Wynika z tego, że istnieje cienka granica między oszczędnościami a inwestycjami. W świetle ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 17), inwestycje to aktywa posiadane przez jednostkę w celu osiągnięcia z nich korzyści ekonomicznych wynikających:

- z przyrostu wartości tych aktywów (np. zakup akcji/nieruchomości w celu sprzedaży ich po droższej cenie),
- uzyskania przychodów w formie odsetek (np. z konta oszczędnościowego, lokaty),
- uzyskania przychodów w formie dywidend (udziałów w zyskach)
- lub uzyskania przychodów w formie innych pożytków, w tym również z transakcji handlowej.

Aby rozróżnić pojęcia oszczędności i inwestycji należy przedstawić różnice jakie wynikają z definicji owych pojęć w literaturze przedmiotu:

[1] Uniwersytet Szczeciński
[2] T. Zaleśkiewicz, *Psychologia ekonomiczna*, PWN, Warszawa 2012, s. 227.
[3] J. Harasim, *Teoretyczne aspekty gromadzenia i inwestowania nadwyżek finansowych przez gospodarstwa domowe*, w: *Oszczędzanie i inwestowanie indywidualne w Polsce*, red. J. Harasim, PTE, Katowice 2007, s. 14.
[4] J. Harasim, *Oszczędzanie i inwestowanie nadwyżek finansowych przez ludność*, [w:] J. Harasim (red.), *Oszczędzanie i inwestowanie w teorii i praktyce*, PTE, Katowice 2010, s. 18.

– celem oszczędzania jest ochrona kapitału przed utratą jego wartości, natomiast celem inwestycji jest pomnażanie kapitału;
– z jednej strony formy oszczędzania są bardziej bezpieczne aniżeli formy inwestycji, tzn. są obarczone niższym ryzykiem, natomiast z drugiej strony stopa zwrotu z oszczędności jest zazwyczaj stosunkowo niska (trochę wyższa od inflacji), podczas gdy stopy zwrotu z inwestycji mogą być znacznie wyższe;

Podsumowując należy zwrócić uwagę, iż oszczędności są środkiem akumulacji kapitału, który następnie może zostać zainwestowany, aby ten zakumulowany kapitał pomnażać. Z punktu widzenia makroekonomicznego, im wyższa skłonność[5] społeczeństwa do oszczędzania, tym prawdopodobnie więcej środków trafi do gospodarki w formie inwestycji.

Ujęcie oszczędności w szerokim i wąskim znaczeniu nie jest jedyny podziałem owego pojęcia. C. Bywalec wyróżnia kilka ich rodzajów w zależności od przyjętego kryterium, którym może być dobrowolność gromadzenia oszczędności, ich przeznaczenie, metoda oszczędzania (przechowywania pieniędzy) oraz czas przez jaki gospodarstwo domowe będzie dane oszczędności przechowywać (zob. tabela 1).

Tabela 1. Typy oszczędności gospodarstw domowych

Kryterium klasyfikacji	Rodzaje oszczędności	Przesłanki i charakterystyczne cechy oszczędności
Dobrowolność gromadzenia	oszczędzanie dobrowolne	Rezultat świadomej, wolnej decyzji gospodarstwa domowego o zamrożeniu części środków finansowych
	oszczędzanie przymusowe	Ma miejsce, gdy rezygnacja z wydatkowania części dochodów na konsumpcję odbywa się pod przymusem prawnym (np. obowiązkowe składki emerytalne) lub przymusem ekonomicznym (np. w warunkach deficytu towarów na rynku).
Przeznaczenie	oszczędności ogólne	Nie są przeznaczone na konkretny cel; wynikają z posiadania nadwyżki finansowej
	oszczędności celowe	Gromadzone są na konkretny cel, np. zakup konkretnych dóbr trwałych lub regulację istniejących zobowiązań
Metoda gromadzenia	oszczędności gotówkowe	Gromadzone poza systemem finansowym
	oszczędności bezgotówkowe	Gromadzone w instytucjach finansowych
	oszczędności niefinansowe	Gromadzenie dóbr materialnych kapitałowych (np. nieruchomości, dzieł sztuki)
Czas przechowywania	oszczędności bieżące	Są to oszczędności krótkoterminowe, mające najczęściej postać gotówki, wkładów *a vista* i innych instrumentów finansowych o terminie zapadalności nieprzekraczającym 1 roku
	oszczędności terminowe	Oszczędności o terminie zapadalności powyżej 1 roku (np. lokaty terminowe, akcje, udziały)

Ź r ó d ł o: C. Bywalec, *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*, PWN, Warszawa 2012, s. 163.

Zachowanie to konkretne, fizyczne i dające się obserwować postępowanie, a także towarzyszące mu procesy psychiczne oraz motywy i przyczyny. Każde zachowanie obejmuje czynności psychiczne i fizyczne jednostek i grup dotyczące orientacji, kupowania, użytkowania, utrzymania i pozbywania się wyrobu, produkcji z sektora rynkowego, publicznego oraz gospodarstw domowych. Pozwala funkcjonować i osiągać swoje cele, tj. zadowolenie i dobrobyt z uwzględnieniem skutków krótko- i długookresowych oraz konsekwencji jednostkowych i społecznych[6]. Specyficzną grupą zachowań konsumenckich są zachowania finansowe, do których zalicza się m.in. zachowania inwestycyjne, oszczędnościowe, kredytowe.

W celu zdefiniowania rodzajów zachowań oszczędnościowych, należy wyróżnić cechy charakterystyczne oszczędności, do których należą[7]:

– poziom oszczędności (wielkość dochodu nieprzeznaczona na konsumpcję);
– czas trwania oszczędności (jak długo dane aktywa są przechowywane w formie oszczędności);
– płynność oszczędności (w jakiej formie trzymane są oszczędności, tzn. czy można je szybko upłynnić (np. gotówka czy pieniądze na koncie bankowym), czy potrzeba na to więcej czasu (np. dom).

[5] Skłonność do oszczędzania jest to kategoria mówiąca o tym, jaką część bieżącego dochodu gospodarstwo domowe pragnie przeznaczyć na powiększenie konsumpcji (M.Krasucka, M.Maciejasz-Świątkiewicz, J. Pieczarska, R.Poskert, *Produkty i usługi finansowe dla gospodarstw domowych w Polsce*, Uniwersytet Opolski, Opole 2011, s. 91).
[6] G. Antonides, F.W. van Raaij, *Zachowanie konsumenta. Podręcznik akademicki*, PWN, Warszawa 2003, s. 24.
[7] GAFIS, *Stylizing savings behavior to better serve poor clients*, http://www.gatewaytosavings.org/cmsdocuments/GAFIS_FN2_StylizingSavingsBehaviortoBetterServePoorClients.pdf [dostęp: 10.12.2013].

Na podstawie wymienionych trzech cech oszczędności można wyróżnić trzy rodzaje zachowań oszczędnościowych (zob. rysunek 1)[8]:

- zachowania oszczędnościowe typu A, czyli zachowania prowadzące do gromadzenia stosunkowo niskiego poziomu oszczędności na krótki okres czasu w formie bardzo płynnej.
- zachowania oszczędnościowe typu B, czyli zachowania prowadzące do gromadzenia większej ilości oszczędności na okres dłuższy niż rok w zróżnicowanej formie, tzn. o różnym poziomie płynności.
- zachowania oszczędnościowe typu C, czyli zachowania prowadzące do gromadzenia dużej sumy oszczędności na okres dłuższy niż 3 lata w formach charakteryzujących się niskim poziomem płynności.

Rysunek 1. Rodzaje zachowań oszczędnościowych

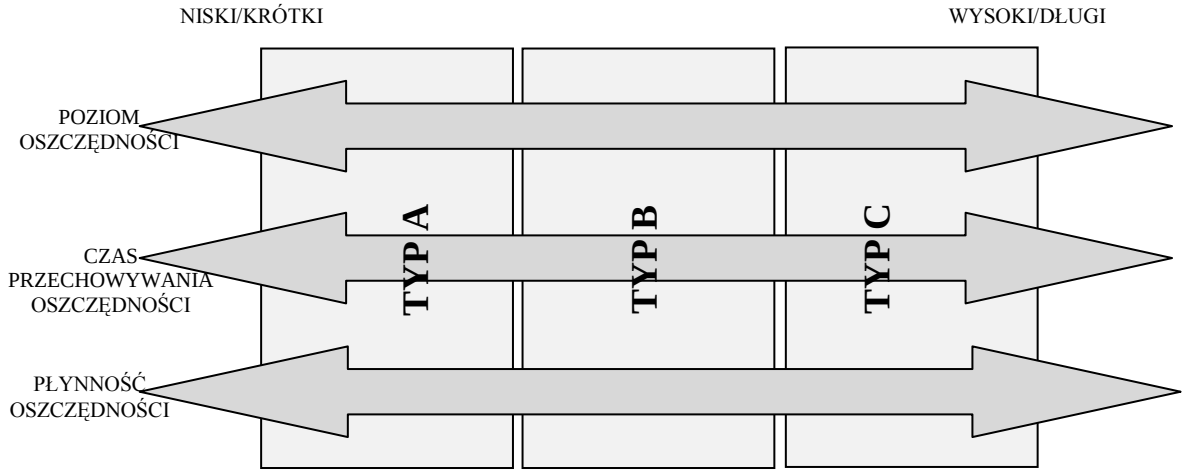

Ź r ó d ł o: GAFIS, *Stylizing savings behavior to better serve poor clients*, http://www.gatewaytosavings.org/cmsdocuments/GAFIS_FN2_StylizingSavingsBehaviortoBetterServePoorClients.pdf[dostęp: 10.12.2013].

Znajomość wzorców zachowań oszczędnościowych pozwala na opracowywanie produktów i usług finansowych, a także kampanii reklamowych adresowanych do każdej z omawianych grup. Banki i inne instytucje finansowe mogą również próbować zmieniać swoich klientów poprzez oferty mieszane, kampanie reklamowe, doradców finansowych do płynnego przejścia z jednej grupy klientów np. charakteryzujących się zachowaniami oszczędnościowymi typu A do grupy typu B.

W dalszej części niniejszej pracy, zostanie przedstawiona analiza zachowań oszczędnościowych Polaków na tle wybranych krajów Unii Europejskiej. Autorka postara się odpowiedzieć na podstawie badań wtórnych, jakie czynniki kształtują zachowania oszczędnościowe oraz jakie zachowania oszczędnościowe są charakterystyczne dla analizowanych społeczności. W tym celu autorka przedstawi odpowiedzi na następujące pytania:

- Dlaczego ludzie oszczędzają?
- Jakie czynniki zewnętrzne (makroekonomiczne) wpływają na zachowania oszczędnościowe gospodarstw domowych?
- Jakie czynniki wewnętrzne wpływają na zachowania oszczędnościowe gospodarstw domowych?
- Które z czynników odgrywają najważniejszą rolę kształtując zachowania oszczędnościowe?
- Jaki odsetek osób przejawia zachowania oszczędnościowe?
- Ile wynosi stopa oszczędności w danym społeczeństwie?
- Na jaki cel zazwyczaj oszczędzają gospodarstwa domowe w danym kraju?
- W jakich formach przechowywane są oszczędności Polaków?

[8] Tamże.

Determinanty zachowań oszczędnościowych w krajach Unii Europejskiej

Gospodarstwa domowe mogą skłaniać do oszczędzania różne motywy. J.M. Keynes wyróżnił osiem takich motywów oszczędzania, do których należą[9]:

- motyw zapobiegliwości (ostrożności) – oszczędności stanowią rezerwę finansową na wypadek nieoczekiwanych wydatków;
- motyw przezorności – oszczędności są podstawą oczekiwanej przyszłej relacji między dochodem a potrzebami;
- motyw wykorzystania stopy procentowej –oszczędzanie pieniędzy umożliwia doświadczenie przyjemności z doświadczonych odsetek;
- motyw powiększania dobrobytu – oszczędzanie umożliwia powiększanie z czasem swoich zasobów materialnych;
- motyw niezależności – oszczędzanie powoduje gromadzenie kapitału, który daje coraz większą niezależność i poszerza zakres działań, jakie można podejmować;
- motyw przedsiębiorczości – oszczędności umożliwiają zgromadzenie kapitału potrzebnego do stworzenia własnego biznesu lub środków potrzebnych do inwestowania;
- motyw spadku – oszczędności mogą być pozostawione w testamencie przyszłym pokoleniom;
- motyw skąpstwa – oszczędności umożliwiają cieszenie się z posiadania gotówki;

Inną klasyfikację motywów oszczędzania przedstawił A. Lindqvist, który zakłada hierarchizację poszczególnych grup motywów (podobnie do hierarchii potrzeb A. Maslowa), do których zalicza (wymieniając od dołu do góry):

- zarządzanie gotówką;
- zabezpieczenie sobie buforu finansowego na wypadek nieoczekiwanych wydatków;
- gromadzenie pieniędzy na jakiś konkretny cel;
- zarządzanie zasobami finansowymi.

Według diagnozy społecznej przeprowadzonej w 2013 roku (zob. rysunek 1), Polacy oszczędzają, aby zabezpieczyć przyszłość dzieci (motyw spadku) lub na konkretne cele, jakie sobie postawili, najczęściej związane z powiększaniem dobrobytu danego gospodarstwa domowego. Z badania przeprowadzonego w 14 wybranych krajach Europy wynika, iż do najważniejszych celów oszczędzania Europejczyków należą[10]:

- zabezpieczenie przed niespodziewanymi wydatkami (31% respondentów);
- dzieci (11% respondentów, natomiast wśród respondentów posiadających dzieci 30%);
- mieszkanie/dom (10% respondentów; najwięcej respondentów z Czech (17%), natomiast najmniej z Niemiec i Francji (5%));
- bieżące rachunki (9% respondentów);
- spłacanie długów (7%).

Ponadto potwierdzono istnienie zależności między celami oszczędzania a fazą rozwoju rodziny, z której wynika, iż[11]:

- osoby młode (poniżej 25 roku życia) oszczędzają na edukację;
- głównym celem oszczędnościowym osób w wieku 25-34 jest mieszkanie/dom;
- dzieci to cel oszczędnościowy osób w wieku 35-44;
- natomiast osoby w wieku powyżej 55 kierują się motywem przezornościowym i ostrożnościowym, oszczędzając na nieprzewidziane wydatki w przyszłości.

[9] P. Webley, E. Nyhus, *Inter-temporal choice and self-control; saving and borrowing*, [w:] A. Lewis (red.), *The Cambridge handbook of psychology and economic behavior*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, s. 105-131.
[10] *Savings under pressure in Europe; widespread evidence of spending being cut in the last year*, raport przygotowany przez TNS NIPO dla ING, http://www.ezonomics.com/ing_international_survey/savings_2013 [dostęp: 10.12.2013].
[11] Tamże.

Poziom oszczędności gospodarstw domowych zależy od wielu determinant[12]:

- Finansowych – np. poziom stopy procentowej. Na zmiany stopy procentowej reagują jednak określone grupy oszczędności (np. oszczędności dużych kwot).
- Ekonomicznych – np. wysokość dochodów, inflacja. Poziom dochodów ma istotny i dodatni wpływ na wielkość zgromadzonych oszczędności, zaś inflacja wymusza w pewnym stopniu wzrost oszczędności gospodarstw domowych. Ubożejące w warunkach inflacji gospodarstwa domowe zwiększają oszczędności z powodu spadku realnej wartości posiadanych oszczędności i chęci odbudowania zasobów odłożonego pieniądza do poziomu, który uważany jest za gwarancję bezpieczeństwa rodziny.
- Ekonomiczno-społecznych – np. udział zatrudnienia mężczyzn, udział zatrudnienia kobiet, udział rodzin, w których pracuje zawodowo więcej niż jedna osoba, struktura społeczeństwa w podziale na określone obszary oraz wieś i miasto.
- Psychologicznych – np. funkcjonujący w danym społeczeństwie system wartości. Główne znaczenie mają takie aspekty jak: stosunek społeczeństwa do oszczędzania, tradycje w zakresie przekazu dorobku przyszłym pokoleniom (spadki, darowizny) oraz styl życia dominujący w danym społeczeństwie. Do czynników psychologicznych należy także zaliczyć niepewność co do przyszłej sytuacji osobistej, głównie w takich dziedzinach jak zdrowie i kształcenie oraz niepewność o przyszłą sytuację w otoczeniu (np. obawa o wystąpienie kryzysu ekonomicznego, zagrożenie bezrobociem).

Rysunek 1. Motywy oszczędzania Polaków

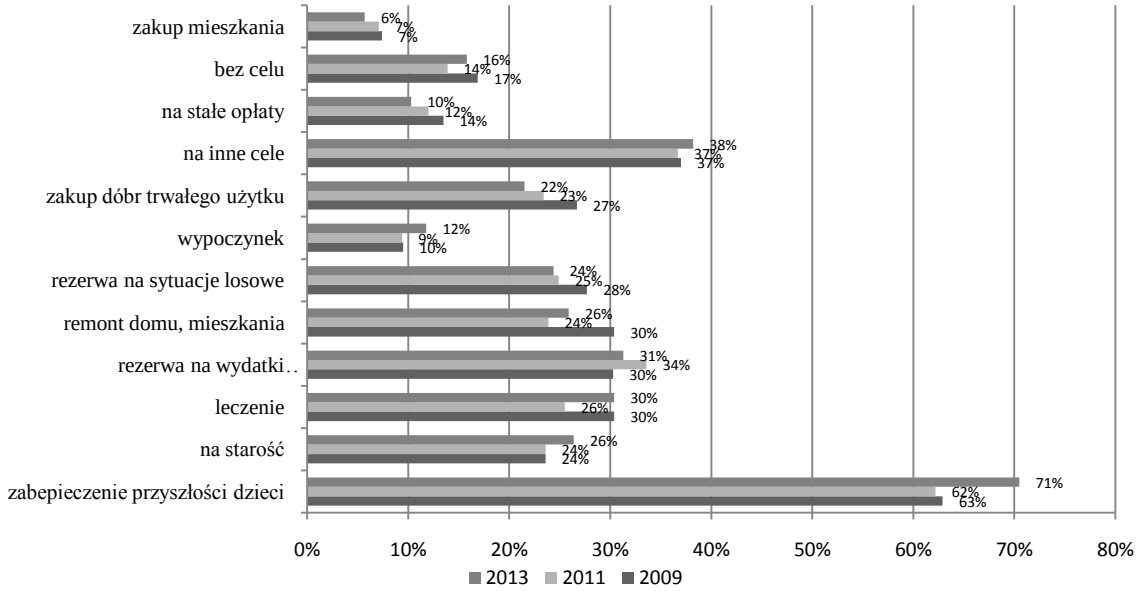

Ź r ó d ł o: J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna 2013*, www.diagnoza.com [dostęp: 10.12.2013].

Determinanty kształtujące zachowania oszczędnościowe gospodarstw domowych można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Do determinant zewnętrznych zaliczyć można:

- determinanty makroekonomiczne (np. inflacja, PKB, bezrobocie, sytuacja na rynku pracy, sytuacja na rynku nieruchomości, stopy procentowe, ceny, podaż i popyt na produkty oszczędnościowe);
- determinanty technologiczno-informacyjne (np. rozwój mediów społecznościowych, kampanie reklamowe i inne formy promocji produktów i zachowań oszczędnościowych, innowacje finansowe w zakresie oszczędności, rozwój ofert internetowych);
- determinanty społeczne (np. grupy odniesienia, rodzina, kultura);
- determinanty demograficzne (starzejące się społeczeństwo, które powoduje, iż większą uwagę zwracamy na oszczędzanie na starość, zmiana modelu rodziny, która chce zapewnić swojemu potomstwu jak najwyższy dobrobyt).

[12] K. Świetlik, *Motywy i determinanty oszczędności gospodarstw domowych na przykładzie gospodarki polskiej*, „Pieniądze i Więź" 2009, nr 2 (43), s. 154–155.

Do determinant wewnętrznych zaliczyć można:

- determinanty ekonomiczne (obrazujące sytuację ekonomiczna danego gospodarstwa domowego, np. dochód poszczególnych członków gospodarstwa, stopę oszczędności, formę owych oszczędności);
- determinanty psychologiczne (np. postawy, poglądy, motywację, wiedzę i umiejętności finansowe, nawyki, osobowość);
- determinanty społeczno-zawodowe (np. wykształcenie, aktywność zawodowa, czas wolny i styl życia, przynależność do grupy społeczno-zawodowej);
- determinanty demograficzne (np. faza rozwoju rodziny).

Na podstawie badań[13] przeprowadzonych w krajach Europy Centralnej, Zachodniej i Południowo-Wschodniej można wyciągnąć następujące wnioski dotyczące zależności pomiędzy zachowaniami oszczędnościowymi a wybranymi czynnikami:

- osoby starsze i młode są bardziej skłonne do oszczędzania aniżeli osoby w wieku średnim;
- osoby o wyższym wykształceniu są bardziej skłonne do oszczędzania (prawdopodobnie jest to efektem wyższych dochodów oraz wyższego wykształcenia finansowego);
- wyższy dochód ma również pozytywny efekt na oszczędzanie;
- zatrudnienie również powoduje, iż osoby są bardziej skłonne do oszczędzania aniżeli te bez pracy, natomiast najbardziej skłonne są osoby samo zatrudnione;
- pozostałe badane czynniki nie korelują istotnie z zachowaniami oszczędnościowymi, dlatego ciężko mówić o zależnościach (może większa grupa respondentów lub przeprowadzenie badań w innej fazie koniunkturalnej pozwoliłoby na wyłonienie większej ilości istotnych czynników).

Zachowania oszczędnościowe w krajach Unii Europejskiej – przegląd badań

Czynniki makroekonomiczne (w tym m.in. problemy na rynku pracy, kryzys finansowy, wzrost cen) powodują, iż Polacy chętniej oszczędzają, aby zabezpieczyć się przed spadkiem dochodów lub wzrostem wydatków w przyszłości (motyw oszczędnościowy i przezornościowy wg J.M. Keynesa). Na koniec 2012 r., jak wynika z wyliczeń "Rzeczpospolitej", oszczędności Polaków były aż o 11,6% wyższe niż rok wcześniej[14]. Według wyników badania przeprowadzonego dla Grupy ING przez TNS NIPO, blisko trzy czwarte Polaków deklaruje, że ma oszczędności (72%). Polacy wyprzedzają (zob. rysunek 2) m.in. Hiszpanię (71%) i Niemcy (71%). Ponadto wśród wszystkich badanych państw, Polska uzyskała najwyższy odsetek osób, które obecnie odkładają dodatkowe środki pieniężne, aby zwiększyć swoje oszczędności. Ponad 20% Polaków oszczędza regularnie[15], 54% Polaków posiada oszczędności, które są równoważne poziomowi trzymiesięcznych wydatków.

Rysunek 2. Odsetek osób deklarujących posiadanie oszczędności w wybranych krajach UE

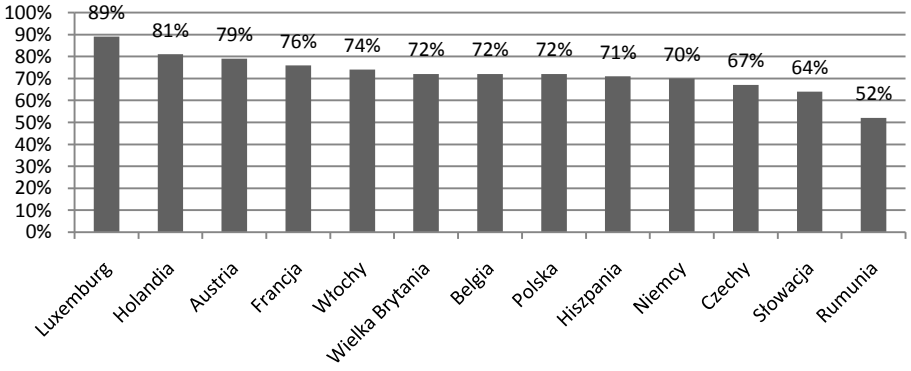

Ź r ó d ł o: *Savings under pressure in Europe; widespread evidence of spending being cut in the last year*, raport przygotowany przez TNS NIPO dla ING, http://www.ezonomics.com/ing_international_survey/savings_2013 [dostęp: 10.12.2013].

[13] E. Beckmann, M. Hake, J.Urvova, *Determinants of households' savings in Central, Eastern and Southeastern Europe*, "Focus on European Economic Integration" 2013, Vol. 3 No. 8, s. 8-29, http://www.oenb.at/de/img/feei_2013_q3_studies_beckmann_tcm14-257382.pdf [dostęp: 10.12.12013]

[14] *Oszczędności Polaków rosną mimo kryzysu i inflacji*, http://www.bankier.pl/wiadomosc/Oszczednosci-Polakow-rosna-mimo-kryzysu-i-inflacji-2768226.html [dostęp: 30.11.2013].

[15] *Savings under pressure in Europe…*, *jw.*

Ponadto respondenci mieli wskazać jakie zmiany zaszły w poziomie ich oszczędności, tzn. czy poziom zmalał, pozostał na tym samym poziomie czy może wzrósł (zob. rysunek 3). W Polsce aż 41% respondentów zadeklarowała wzrost poziomu oszczędności, co pozwoliło na zajęcie drugiego miejsca ex æquo z Luxemburgiem, za Wielka Brytanią. Najmniej respondentów z Włoch zadeklarowało wzrost (14%), jednocześnie to najwięcej Włochów zadeklarowało spadek poziomu oszczędności. Deklaracje respondentów są prawdopodobnie efektem sytuacji ekonomicznej w danym kraju. W krajach najbardziej dotkniętych kryzysem finansowym, czyli Włoszech i Hiszpanii wyniki są najbardziej niepokojące.

Rysunek 3. Jak się zmienił poziom oszczędności w ciągu ostatniego roku?

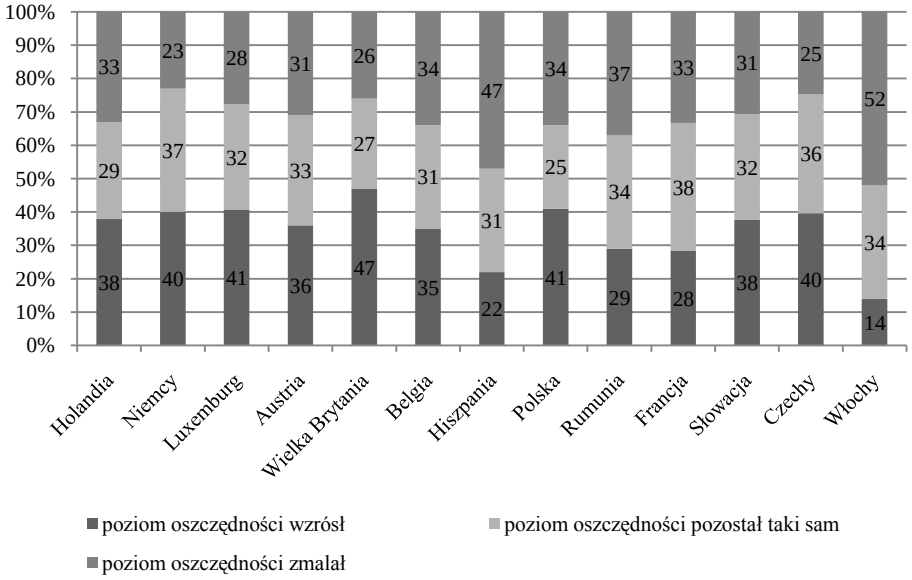

Ź r ó d ł o: *Savings under pressure in Europe; widespread evidence of spending being cut in the last year*, raport przygotowany przez TNS NIPO dla ING, http://www.ezonomics.com/ing_international_survey/savings_2013 [dostęp: 10.12.2013].

Rysunek 4 przedstawia wysokość stopy oszczędności, a więc procentowy udział oszczędności w dochodzie rozporządzalnym w wybranych krajach Unii Europejskiej. Polska charakteryzuje się stopą oszczędności nieznacznie niższą od średniej stopy procentowej krajów UE (6,7%). Niższą stopą od Polski charakteryzują się takie kraje jak: Holandia, Wielka Brytania, Słowacja, Czechy i Włochy.

Rysunek 4. Stopa oszczędności wybranych krajów Unii Europejskiej

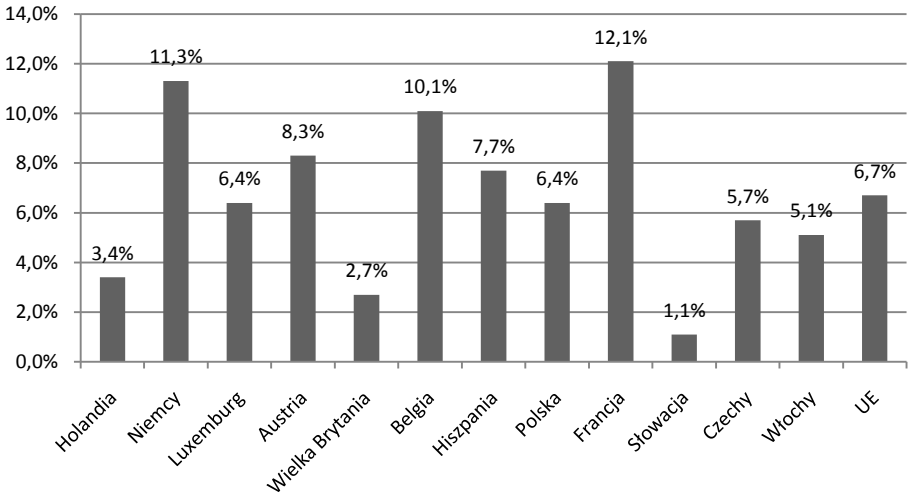

*Dane dla 2010 r. z wyjątkiem danych dla Luksemburga pochodzących z 2009 roku i danych dla Słowacji z 2008 roku.

Ź r ó d ł o: *OECD Factbook 2011-2012: Economic, Environmental and Social Statistics*, OECD Publishing, 2011, http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3011041ec022.pdf?expires=1387133820&id=id&accname=guest&checksum=D21E0A36061AF8F7991D866F80A15D7C [dostęp: 10.12.2013].

Ponadto z punktu makroekonomicznego istotny jest udział procentowy oszczędności w PKB analizowanych krajów. Jak obrazuje rysunek 5, wybrane kraje Unii Europejskiej charakteryzują się zbliżonym udziałem oszczędności w PKB danego kraju. Najmniejszy udział ma Wielka Brytania, natomiast największy – Luxemburg, który nie został ujęty na rysunku, gdyż charakteryzuje się znacząco wyższym udziałem oszczędności w PKB kształtującym się w latach 2004-2012 na poziomie bliskim 50%. Za Luxemburgiem na drugim miejscu znalazły się Czechy z ok. 29% udziałem.

Rysunek 5. Udział procentowy oszczędności w PKB wybranych krajów Unii Europejskiej

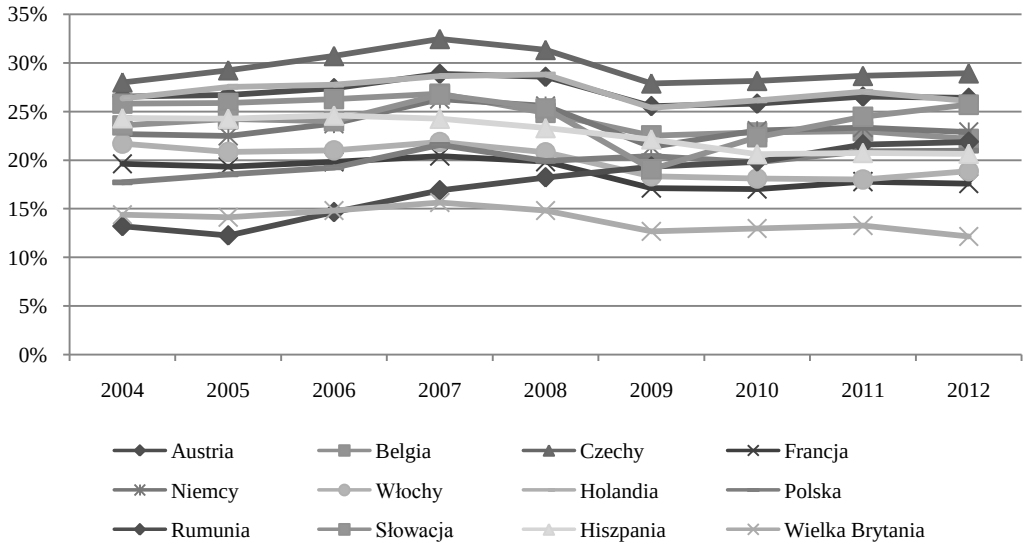

Ź r ó d ł o: *The World Bank Database, http://search.worldbank.org/data?qterm=savings&language=&format=[dostęp: 10.12.2013].*

Jedną z omówionych w pierwszej części cechą oszczędności jest forma, w jakim są przechowywane. Jak wynika z rysunku 6, spośród wielu form oszczędności Polacy preferują lokaty bankowe w złotych i gotówkę, co może oznaczać, iż większość Polaków przejawia zachowania oszczędnościowe typu A.

Rysunek 6. Formy oszczędności preferowane przez Polaków

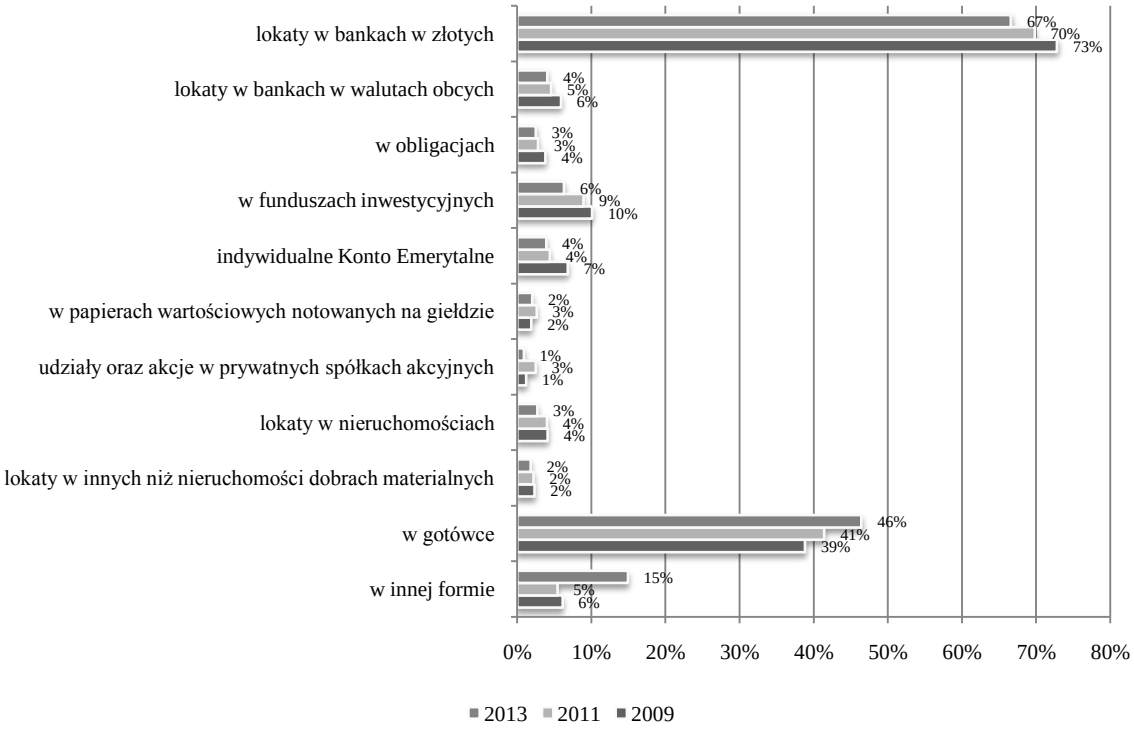

Ź r ó d ł o: J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna 2013*, www.diagnoza.com [dostęp: 10.12.2013].

Podsumowanie

Zachowania oszczędnościowe są istotnym zjawiskiem, które należy badać zarówno z punktu widzenia makroekonomicznego, jak i mikroekonomicznego. Na podstawie przeanalizowanych danych pochodzących z kilku źródeł można stwierdzić, iż:

- gospodarstwa domowe w krajach Unii Europejskiej przejawiają różne zachowania oszczędnościowe, co jest wynikiem sytuacji ekonomicznej danego kraju, jak i czynników kulturowych;
- istnieją korelacje pomiędzy niektórymi czynnikami demograficznymi a zachowaniami oszczędnościowymi;
- przyjmując, iż stopa oszczędzania powinna wynosić min. 10%, większość badanych krajów nie spełnia owego warunku (wyjątek stanowią Niemcy, Francja i Belgia);
- w obliczu pogarszającej się sytuacji gospodarczej, więcej gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej deklaruje wzrost oszczędności aniżeli ich spadek;
- większość Polaków deklaruje oszczędzanie, co jest optymistycznym wynikiem przy obecnej sytuacji na rynku pracy;
- stopa oszczędności Polaków jest na poziomie zbliżonym do średniej Unii Europejskiej wynoszącej 6,7%, co jest oczywiście wynikiem niższym od 10% poziomu książkowego, ale zbliżającym się do niego;
- z powodu kryzysu finansowego większość badanych krajów, w tym Polska, wykazała spadek procentowego udziału oszczędności w PKB; Obecnie niektóre kraje, w tym Polska wykazują powolną tendencję wzrostową owego udziału;
- Polacy charakteryzują się zachowaniami oszczędnościowymi typu A, tzn. oszczędzają raczej małe kwoty, na krótki okres i w bardzo płynnych formach, takich jak gotówka.

Savings behavior in Poland as opposed to selected European Union countries

Summary: In economic theory, savings' behaviors are understood as behaviors that result in the postponement of consumption into the future. The main objective of this article is to characterize the savings' behavior of Poles and compare them to selected countries in the European Union. In the first part of this article definitions and explanations of saving and savings behavior will be cited as proposed in economic theories. Then, the author will try to answer the question of what internal and external factors affect the savings' behavior in the European Union. At the end the author will conduct the analysis of savings' behavior in selected EU countries, including Poland.
Keywords: personal finance, savings, households.